

Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadele ve tediyelerin tanzimi hakkında akit ve imza olunan iki Anlaşma ile bu Anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdikına dair kanun lâiyhası ve Hariciye ve İktisat encümenleri mazbataları (1/707)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/4888

3 - XI - 1941

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadele ve tediyelerin tanzimi hakkında 9 birinci teşrin 1941 tarihinde Ankarada akit ve imza olunan iki anlaşma ile bu anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdikı hakkında Hariciye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 16 - X - 1941 tarihii toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Bahsi geçen vesakın 3970 sayılı kanun mucibince İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilmiş olduğunu arz ederim.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Mucip sebepler lâiyhası

Almanya ile ticarî münasebatımızı tanzim etmekte olan 25 temmuz 1938 tarihli Anlaşmalar 31 ağustos 1939 da meriyetten çıktığı halde, harbin zuhur etmesile, aynı mahiyette yeni bir Anlaşma akdi mümkün olamamış ve böylece, bir müddet iki memleket ticaret münasebatı ahitnameyle muayyen bir vaziyet olmaktan çıkmıştı. Ancak bunun her iki taraf için arzettiği mahzurlar nazarı itibare alınarak - uzun müzakerelerden sonra - daha ziyade bir tasfiye mahiyetini haiz olan 25 temmuz 1940 Hususî Anlaşması aktolunmuştu.

Mezkûr Anlaşma 9 birinciteşrin 1941 tarihinde meriyetten çıkmıştır. Aynı gün imzalanan « Ticarî mübadelelerin tanzimine dair Anlaşma » ile « Tediyelerin tanzimine dair Anlaşma » mucibince iki memleket mübadele haemi (96) milyon Türk lirasına çıkarılmıştır. 55 milyon Türk liralık umumî bir yekûna kadar muayyen kontenjanlar dahilinde Almanyaya ihraç edeceğimiz : Maden cevherleri ve madenler (10), zeytinyağı (7), tiftik ve sair keçi kılları (6), pamuk (7), yağlı taneler (4,5), kûsbe (2,25), palamut ve sumal (2), palamut hulâsası (0,75), afyon (0,75), deri (5) keten, kendir ve döküntüleri (0,75), pamuk ve ipek döküntüsü (0,5), fasulye (2,5), bakla (2), nohut (2), darı (1), kepek (0,25) paçavra (0,5), sut tozu (0,25) ne mukabil Almanyadan keza 55 milyon Türk liralık umumî bir yekûna kadar harp malzemesi (18), demir ve çelikler, makineler, nakil ve cer vasıtaları (30), bakır mamulleri (iptidâî madde olarak bu mamuller içine giren bakır miktarı 1 000 tonu geçmemek şartile) (2,5), tıbbî ecza (2), kâğıt selliloz (2), pancar tohumu veya mümkün olmazsa mutabık kalınacak diğer maddeler (0,5) celbolunabilecektir. Bundan maada 41 milyonluk bir had dahilinde ve yine muayyen miktarlarda Almanyaya taze tütülenmiş, tuzlu veya konserve balık (bunların ambalajı için lâzımgelen teneke temin edilecektir). (2,5), tütün (20),

kitre (0,1), kuru üzüm (3), incir ve hurda incir(6,5), fındık (5,4) sair kuru meyveler (0,25) kuşyemi (0,5), meyan kökü ve hulâsası (0,2), yumurta 0,5), şarap ve kanyak (0,5), sünger (0,15), barsak (0,5) anason (0,1), mazı (0,2) muhtelif maddeler (0,6), gönderilecektir. Bunların mukabilini ise bir « İşarî listede » gösterilen bütün Alman malları teşkil etmektedir.

Bu suretle vukubulacak mübadelelere ait tediyeler ise yeni açılacak bir (A) hesabından yapılacaktır.

Anlaşmalar 31 mart 1943 tarihine kadar muteberdir.

İki memleket arasında ticarî mübadeleleri bir buçuk sene müddetle normal olarak tanzim eden ve bir çok mallarımıza mahreğ temin ettiği gibi Almanyadan ihtiyacımız olduğu maddelerin celbini mümkün kılan bahis mevzuu Anlaşmaların ehemmiyet ve faydası bedihidir.

Bu maksatla Almanya ile imzalanmış olan işbu Anlaşmalar Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüksek tasvibine arz olunur.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Hariciye encümeni

Esas No. :1/707

Karar No. : 3

22 - XI - 1941

Yüksek Reisliğe

Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadele ve tediyelerin tanzimi hakkında 9 birinci teşrin 1941 tarihinde Ankarada akit ve imza olunan iki anlaşma ile bu anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdiki hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetinin 16 - X - 1941 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası gerekçesile birlikte Encümenimize havale buyurulmakla Hariciye vekilinin huzuruna tetkik ve mütalea edildi.

Hükümet tarafından verilen izahattan ve gerekenin tetkikinden anlaşıldığı üzere, Almanya ile ticarî münasebetlerimizi tanzim etmekte olan 25 temmuz 1938 tarihli Anlaşmalar 31 ağustos 1939 da meriyetten çıktığı halde harbin çıkmasıyla aynı mahiyette yeni bir Anlaşma akti mümkün olmamış ve böylece bir müddet iki memleket ticaret münasebetleri ahitname ile muayyen bir vaziyet olmaktan çıkmıştır. Ancak her iki taraf için arzettiği mahzurlar dolayısıyla daha ziyade bir tasfiye mahiyetini haiz olan 25 temmuz 1940 Hususî Anlaşması akd olunmuştur.

Bu Anlaşmanın meriyetten çıktığı 9 birinci teşrin 1941 tarihinde imzalanan «Ticarî mübadelelerin tanzimine dair Anlaşma» ile «Tediyelelerin tanzimine dair Anlaşma» mucibince iki

memleket mübadele hacmi (96) milyon Türk lirasına çıkarılmıştır. Bu anlaşmalara göre, Almanyaya 55 milyon Türk liralık umumî bir ye-kûna kadar muayyen kontenjanlar dahilinde maden cevheri, zeytinyağı, tiftik, pamuk ve sair maddeler ihraç edeceğimiz gibi, Almanyadan harp malzemesi, demir ve çelikler, makineler, nakil ve cer vasıtaları ve diğer eşya ithal edeceğiz.

31 mart 1943 tarihine kadar muteber olduğuna göre iki memleket arasındaki mübadeleleri bir buçuk sene müddetle normal olarak tanzim eden bu Anlaşmalar Encümenimizce memleketimizin menfaatine uygun görülmüştür.

Aynen kabul edilen kanun lâyihası havalesi veçhile İktisat encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

| | | |
|--------------------|-----------------|-----------------|
| Hariciye En. Reisi | M. M. | |
| Konya | İstanbul | |
| M. Göker | A. Ş. Esmer | |
| Ankara | Antalya | Bolu |
| F. Rifki Atay | Dr. Cemal Tunca | H. C. Çambel |
| Erzurum | Diyarbakır | Gümüşane |
| Gl. P. Demirhan | Zeki M. Alsan | Edib Servet Tör |
| Manisa | Seyhan | Sivas |
| Hikmet Bayur | Naci Eldeniz | N. Sadak |

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

Esas No. 1/707

Karar No. 10

6 - XII - 1941

Yüksek Reisliğe

Türkiye ile Almanya arasında 9 birinci teşrin 1941 tarihinde Ankarada akit ve imza olunan Ticaret ve Tediye Anlaşmalarile bunlara bağlı protokol ve mektupların tasdikı hakkında Hariciye vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 16 - X - 1941 tarihli içtimamında Yüksek Meclise arzı karar altına alınan kanun lâyihası, mucip sebepler ve Hariciye encümeni mazbatalarile birlikte Encümenimize havale buyurulduğundan, 26 - XI - 1941 tarihli Encümen içtimamında, Hariciye vekâleti Umumî kâtibi ve Ticaret vekâleti Müsteşarı huzurile tetkik ve mütalea olundu.

Hükûmetin izahatından ve mucip sebeplerde yazılı mütalealardan anlaşıldığı üzere, Almanya ile aramızda mevcut 25 temmuz 1938 tarihli Ticaret ve Tediye Anlaşmaları 31 ağustos 1939 da hitama erdikten sonra muhtelif sebeplerden dolayı aynı mahiyette yeni bir Anlaşma akti mümkün olamamış ve o vakittenberi iki memleket arasındaki ticarî münasebetler, büyük müşkülâtle karşılaşmış ve bir vakitler âdetâ durmuştur.

25 temmuz 1940 da akte edilen bir Hususî Anlaşma evveleminde 1938 Ticaret ve Tediye Anlaşmaları hükümlerine göre akte edilmiş mukavelelerin tasfiyesi mahiyetini arzemiş ve bunun haricinde esasen pek az yeni muamele derpiş eden bu muahede ile büyük bir ticarî mübadele yapılmamıştır.

İşbu lâyiha ile tasdikı istenilen ve 31 mart 1943 tarihine kadar devam edecek olan yeni Türk - Alman Ticaret ve Tediye Anlaşması iki mahsul devresini ihtiva etmekte ve 96 milyon liralık ithalât ve 96 milyon liralık ihracatı derpiş etmektedir.

Ticaret Anlaşmasının ve buna merbut mektup ve protokollerin esasları şöylece hulâsa edilebilir:

1 - Gerek Türk ve gerekse Alman malları her iki memleket için ehemmiyetleri nazarı itibara alınarak para ile ifade edilen kıymet

bakımından mübadele edilecektir.

Bazı mahdut ve her iki taraf için fevkalâde ehemmiyet arzeden maddelerde miktar tesbit edilmiş olması hususu müstesna mübadele edilecek malların para kıymetleri ifade edilmiş, miktarları zikredilmemiştir.

2 - İthalât filen yapıldıktan sonra ihracat yapılacaktır.

3 - Her iki tarafta ihracatı temin etmek ile mükellef değildir, sadece, ihracat lisanslarını vermediği ve kolaylık göstermeyi taahhüt etmişlerdir.

4 - Prensip ithalât ile ihracatın tevazünü olduğu halde, Alman mallarının ithalinden sonra ihracatı temin maksadile, muayyen bir marj kabul edilmiştir.

5 - Alman gümrük havzası tarif edilmiştir, bu havza şunları ihtiva etmektedir. Almanya, Alsasoren, Eupene - Malmed'y Bohemya ve Moravya Protektorası, Polonyadan Almanyaya ilhak olunan arazi, ve serbest limanlar.

6 - Üçüncü bir memlekettten Almanyaya gelen malların Türkiyeye ihracı temin edilmiştir. Türkiye tekrar ihracı kabul etmemiştir.

7 - Hususî mukaveleler muteber olmak şartile ithal olunan mal bedelleri, gümrüklenmelerinden itibaren azamî bir ay zarfında ödenecektir.

Ticarî taamüllere uymak şartile avans suretile tediye caiz olacaktır.

8 - Bu Anlaşmanın tatbikatile meşgul olmak üzere Ankarada ve Berlinde birer Hükûmet komisyonu teşkil olunacak ve bu suretle tabaddüs edebilecek müşküllerin kolayca halli temin olunacaktır.

9 - 25 temmuz 1940 Anlaşması tasfiye edilecek ve bunun bakiyesi yeni Anlaşmanın B hesabına geçirilecektir.

10 - 1941 de akte edilmiş olan tütün, kimyevî maddeler ve kâğıt takasları mucibince muamele-

ler yürüyecek ve bunlar mucibince ithalât ve ihracat devam edecektir.

11 - İki memleket arasındaki mübadele, tanzim edilmiş olan listelere göre mütenazır bir sevir takip edecektir.

Bu Anlaşmaya üç liste bağlıdır. Bu listelerin bariz vasfı, mübadele edilecek malların her iki memleketteki ehemmiyetlerine göre sınıflara ayrılmış olması ve birinci sınıf ehemmiyeti haiz mallarımıza mukabil birinci derecede mühim mal ithal edeceğimizdir.

Tediye Anlaşması:

Tediye Anlaşmasının ve buna merbut mektup ve protokollerin esasları şöylece hulâsa edilebilir:

1 - Anlaşmanın esası kliringtir ve tediye muvazenesine istinat etmektedir. Sermaye transferi ve döviz tediya bunlardan müstesnâ olmak üzere mal mübayaasından veya sair muamelelerden mütevellit bilûmum tediye bunları tanzim için açılacak hesaplardan yapılır.

Türk borçlarının taksitlerinin de bu tarzda ödenmesi kabul edilmiştir.

2 - Her iki memleketin borçluları tarafından kliring müesseselerine yapılacak tediya ibra hükümünü haizdir.

3 - Türk lirasile Mark arasındaki münasebet bir Türk lirası 1,98 mark olarak muhafaza olunmuştur.

4 - Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasına Almanyada Register Mark temini imkânları devam etmektedir.

Yukarıda hulâsa edilen Anlaşmalarla bunlara merbut mektup ve protokoller memleketimizin yüksek menfaatlerine uygun görüldüğünden bunların tasdikını tazammun eden kanun lâyihası Encümenimizce de aynen kabul edilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

| | | |
|--------------|-----------|----------|
| İk. E. Reisi | Bu. M. M. | Kâtip |
| Giresun | Bilecik | Bilecik |
| I. Sabuncu | K. Gülek | K. Gülek |

| | | |
|---------------------|-----------------|-------------|
| Afyon K. | Afyon K. | Ankara |
| Mütaleası ilişiktir | H. Erkan | M. Eriş |
| Ankara | Diyarbakır | Erzincan |
| A. Ulus | V. N. Sünkitay | S. Başotaç |
| Gaziantep | İğel | İstanbul |
| Nuri Pazarbaşı | Dr. M. Berker | A. Daver |
| Kars | Kastamonu | Konya |
| K. Arıklı | M. Celâl Bayar | H. Dikmen |
| Konya | Niğde | Rize |
| Kâzım Okay | Dr. R. F. Talay | Fuad Sirmen |
| Zonguldak | | Zonguldak |
| H. Karabacak | | M. Bozma |

Türk Alman Anlaşması iktisadî ve ticarî bir muvaffakiyet olduğu gibi iki dost memleketin haricî siyaseti üzerinde de hüsnü tesir edici maliyette olan mühim bir muameledir.

Bu Anlaşma ticarî mübadele esaslarına bağlıdır ve yüz milyon lira gibi büyük bir meblâğı ihtiva ediyor. Bu alış verişe göre memleketimizden mütenevvi mallar Almanyaya ihraç edilecektir.

Ancak dünya harbi devam ederken ve harîç memleketlerde mevaddı gıdaiyenin nedreti hiss olunurken ihracı derpiş edilen mevât meyânında zeytinyağı, fasulye, nohut, mercimek, bakla, yumurta ve saire gibi birinci derece gıda maddelerinin de dahil bulunduğunu gördüm.

Memleketimizde aleûmum zahirenin ve her nevi yemek yağlarının fiatı yükselmiş ve yükselmekte olduğu aşikâr iken, bilhassa önümüzdeki kış mevsiminde, halkımızın eşeddi ihtiyacı olan yukarıda zikrettiğim gıda mevaddının, memleketimizde kalması daha muvafık olacağı mütaleasındayım, ve mütaleamı teyiden ilâve etmek isterim ki, âtide, mevaddı gıdaiye mevcudumuzun himayesi için istihlâki tahdit etmek lüzumu da hâsıl olabilir.

Afyon mebusu
Berç Türker

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadelelerin tanzimi ile Tediyelerin tanzimi hakkındaki 9 birinci teşrin 1941 tarihinde Ankarada akit ve imza olunan iki Anlaşma ile bu Anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdikına dair kanun lâyhası

MADDE 1 — 9 Birinci teşrin 1941 tarihinde Ankarada imzalanan Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadelelerin tanzimine dair Anlaşma, Türkiye ile Almanya arasında Tediyelerin tanzimine dair Anlaşma ile bu Anlaşmalarla aynı zamanda imzalanan Protokol ve mektuplar kabul ve tasdik olunmuştur.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükümlerini tat-

bika İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

16 - X - 1941

| | | |
|-----------------------|-------------------------|----------------------|
| Bş. V. | Ad. V. | M. M. V. |
| <i>Dr. R. Saydam</i> | <i>H. Menemencioğlu</i> | <i>S. Arıkan</i> |
| Da. V. | Ha. V. | Mal. V. |
| <i>Fayık Öztrak</i> | <i>Ş. Saracoğlu</i> | <i>F. Ağralı</i> |
| Mf. V. | Na. V. | İk. V. |
| <i>Yücel</i> | <i>A. F. Cebesoy</i> | <i>Sırrı Day</i> |
| <i>S. İ. M. V.</i> | <i>G. İ. V.</i> | <i>Zr. V.</i> |
| <i>Dr. H. Alataş</i> | <i>R. Karadeniz</i> | <i>Muhlis Erkmen</i> |
| Mü. V. | | Ti. V. |
| <i>C. K. İncedayı</i> | | <i>M. Ökmen</i> |

TÜRKİYE İLE ALMANYA ARASINDA TİCARİ MUBADELELERİN TANZİMİNE DAİR ANLAŞMA

Türk Hükûmeti ile Alman Hükûmeti arasında âtideki hususlar kararlaştırılmıştır:

Madde — 1

Türk Hükûmeti ile Almanya Hükûmeti iki memleket arasındaki ticarî mubadelelerin halihazır şartları dahilinde mümkün olan azamî vüsati iktisap eylemesine her şekilde sarfi gayret edeceklerdir. Bu maksatla mubadelelerin kontrolüne mütedair formalitelerin basitleştirilmesi hususunda Taraflardan birince izhar olunacak temennileri hayırlılıkla tetkik edeceklerdir.

Madde — 2

Türk Hükûmeti ile Alman Hükûmeti, her biri kendisine taallük ettiği nisbette, I ve I A numaralı listelerde yazılı malların iki memleket arasında bilfiil mubadele edilmesine itina edeceklerdir.

Bu maksatla mezkûr malların işbu Anlaşma çerçevesi dahilinde ihracata müteallik müsaadeleleri gereken bütün kolaylıklarla vereceklerdir.

I ve I A listeleri mucibince yapılacak mubadelelere munzam olarak, II numaralı listede anılan mallar her nevi Alman malına mukabil, işbu Anlaşma çerçevesi dahilinde, Almanyaya ihraç edilebilecektir.

Ancak, II numaralı liste karşılığını teşkil edecek Alman ihracatı aşağıdaki şekilde tevzi edilmeyecektir:

% 50 si:

- I A listesinde anılan mallar (harp malzemesi, bakır mamulâtı ve pancar tohumu hariç),
- Hırdavatçılık maddeleri, demir ve sair madenden mamul mallar,

% 50 si : Her nevi Alman malı.

Madde — 3

Türk Hükûmeti ile Alman Hükûmeti, I numaralı listede anılan malların Türkiyeden ihracata, I A numaralı liste mucibince Türkiyeye ithal olunacak veya Türk gümrüklerine vâsıl olacak malların kıymeti nisbetinde ve mezkûr I numaralı listenin bazı kalemlerine diğer kalemlerin zararına olarak yüklenilmesini önleyecek bir seyir şekline göre, I A listesi mallarının mukabilinde, müsaade edileceği hususunda mutabık kalmışlardır. İşbu sistem gereği gibi tatbik edilmediği takdirde Hükûmet komisyonları, Taraflardan birinin talebi üzerine, vaziyete çare bulmak gayesile müdahale edeceklerdir.

II numaralı listede anılan mallar ile bunların karşılığını teşkil eden mallar arasında yapılacak mubadeleler için de aynı usul tatbik olunacaktır.

I ve I A listeleri mucibince yapılacak mubadeleler ile II numaralı liste ile ilgili bulunan mubadeleler, II numaralı liste karşılığı olarak Türkiyeye vaki Alman ithalâtı kıymetinin - bu Anlaşmanın tatbiki müddetince - I A numaralı liste mucibince yapılacak Alman ithalâtı kıymetinin hiç olmazsa % 75 ni teşkil edecek bir cereyan tarzına göre vaki olacaktır.

Yukarıki hükümler mahfuz kalmak şartıyla, işbu Anlaşmanın tatbiki müddetince, kıymetler arasındaki muvazene prensibinden, iki Hükûmetçe kararlaştırılacak miktarlar nisbetinde, muvakkaten inhiraf olunabilecektir.

Tayin edilmiş bulunan işbu fark hadlerine vasil olunca her iki Hükûmet muvazeneyi temine hâdim tedbirleri alabileceklerdir.

Her iki Hükûmetten birinin talebi üzerine bu gibi muvazene farklarını önlemek veya bozulan muvazeneyi, yukarıki fıkra hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, yeniden tesis çarelerini araştırmak gayesile temasa geçilebilecektir.

Madde — 4

Türk Hükümetile Alman Hükümeti, meri umumî rejimleri gerçevesi dahilinde, işbu Anlaşma hükümlerince mübadele edilecek olan mallar için döviz müsaadesi (Almanya) veya ithal müsaadesi (Türkiye) vereceklerdir.

Madde — 5

İşbu Anlaşma mucibince, Türkiyede istihsal olunan veya esaslı surette işlenen veyahut başka bir şekilde ifrağ muamelesi gören mallar türk malı, Almanyada istihsal olunan veya esaslı surette işlenen ve yahut başka bir şekilde ifrağ muamelesi gören mallar da Alman malı itibar olunur. Almanya tabirile Alman gümrük ülkesi ve serbest muntakaları ve limanları (Zollauschlüsse) kasdolunmaktadır.

Madde — 6

Türkiyeden Almanyaya ve Almanyadan Türkiyeye ihraç olunacak malların bedeli, satış mukavelelerinde hilâfına hüküm bulunmadıkça, ithal olundukları memlekette gümrüklenmelerinden en geç bir ay sonra tediye olunur.

Vaki siparişlerin, kısmen avans suretile tediyesine, işbu avanslar ticarî teamül hadleri dahilinde bulunmak şartile, yukarıdaki hükmün mâni bulunmadığını beyanda her iki Hükümet mutabıktır.

Madde — 7

Her iki memlekette vazifesi Türk Alman - İktisadî Anlaşmalarının tatbikatile ilgili bütün meseleleri tanzim etmek olan, birer Hükümet komisyonu kurulacaktır.

Her iki Hükümet yekdiğerine kendi komisyonunun kimlerden müteşekkil olacağını mümkün olan süratle bildirecektir.

Bu komisyonlar, Reislerden birinin talebi üzerine, toplanacaklardır.

Her Komisyondan bir aza, diğerk memleket Hükümet merkezinde, öteki Komisyonla, lüzumu halinde, cari muamelât hakkında görüşmeğe memuredilecektir.

Madde — 8

İşbu Anlaşma 31 mart 1943 tarihine kadar meriyette kalacaktır.

İşbu Anlaşmanın inkızası tarihinden en geç üçay evvel iki Hükümet, ticaret mübadelelerinin yeni bir tanzimi esaslarını kararlaştırmak üzere, temasa geleceklerdir.

İşbu Anlaşma bu günden itibaren muvakkaten tatbik edilecektir. Her iki Hükümet Berlinde bu Anlaşmanın katî meriyete gireceği tarihi mümkün olan süratle yekdiğerine bildireceklerdir.

Ankarada dokuz birinci teşrin bin dokuz yüz kırk bir tarihinde, türkçe ve almanca, her bir dil için ikişer aslı nüsha tanzim edilmiştir.

Ş. Saracoğlu
N. Menemencioğlu
H. N. Keşmir

Franz Von Papen
Carl Clodius

Liste: I

Fob kıymet
Milyon Türk lirası

1. Maden cevherleri ve madenler - 2. Zeytinyağı - 3. Tiftik ve sair keçi kıl-
ları - 4. Pamuk - 5. Yağlı taneler - 6. Küsbe - 7. Palamut ve sumak - 8. Pala-
mut hulâsası - 9. Afyon - 10. Deri - 11. Keten, kendir ve döküntüleri - 12. Pa-
muk ve ipek döküntüsü - 13. Fasulya - 14. Bakla - 15. Nohut - 16. Darı - 17.
Kepek - 118. Paçavra - 19. Süt tozu -

55

N. M.

C. C.

H. N. K.

Liste : I - A.

Cif kıymet
Milyon Türk lirası

1. Harp malzemesi - 2. Demir ve çelikler, makineler, nakil ve cer vasıtaları -
3. Bakır mamulleri - 4. Tıbbî ecza - 5. Kâğıt ve sellüloz - 6. Pancar tohumu ve-
ya, mümkün olmazsa, mutabık kalınacak diğer maddeler.

55

N. M.

C. C.

H. N. K.

Liste : II

Fob kıymet
Milyon Türk lirası

1. Balık - 2. Tütün - 3. Kitre - 4. Kuru üzüm - 5. İncir ve hurda incir - 6.
Fındık - 7. Sair kuru meyveler - 8. Kuşyemi - 9. Meyan kökü ve hulâsası - 10.
Yumurta - 11. Şarap ve kanyak - 12. Sünger - 13. Barsak - 14. Anason - 15.
Mazı - 16. Muhtelif maddeler (Hah, sigala yağı, nebatî boyalar, lületaşı, çö-
ven, yağ meyveler, balmumu, postlar ve mutabık kalınacak sair maddeler) -

41

N. M.

C. C.

H. N. K.

TÜRKİYE İLE ALMANYA ARASINDAKİ TEDİYELERİN TANZİMİNE DAİR ANLAŞMA

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile Alman Hükûmeti âtideki hükümler hakkında mutabık kalmışlardır :

• Madde — 1

İşbu Anlaşmanın çerçevesi dahilinde tediye vecibeleri bahis mevzuu oldukça Türkiye ile Almanya arasındaki tediye hizmeti Almanyada münhasıran «Deutsche Verrechnungskasse» ve Türkiyede münhasıran Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası vasıtasile ifa edilecektir.

Madde — 2

Bu günkü tarih ile imzalanmış olan Türk - Alman mal mübadelesinin tanzimine dair Anlaşmaya tevfikan ticarî mübadelelerden mütevellit olarak Türk alacaklılar lehine Alman borçlular ve Alman alacaklılar lehine Türk borçlular tarafından yapılacak tediye ve kesik - diğer Anlaşmalar mevzuatına tâbi tediyeler hariç olmak üzere bütün sair tediye, her iki memleketin birinden diğerine sermaye malini tazammun veya döviz ihracını intaç etmemek ve her iki memlekette carî umumî rejime müteallik ahkâm mahfuz kalmak şartile işbu Tediye Anlaşmasının hükümlerine tâbi olacaklardır.

Madde — 3

İşbu Anlaşma ahkâmı mucibince Türkiye için tediye yapacak Alman borçlular borçlu buldukları mebalîği, vadelerinde, «Deutsche Verrechnungskasse» tarafından Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası namına Rayşmark üzerinden açılacak faizsiz (A) hesabına Rayşmark olarak yatırılacaktır.

Madde — 4

İşbu Anlaşma ahkâmı mucibince Almanya için tediye yapacağı Türk borçlular borçlu buldukları mebalîği, vadelerinde, Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası tarafından Berlindeki «Deutsche Verrechnungskasse» namına Türk lirası üzerinden açılacak faizsiz (A) hesabına Türk lirası olarak yatırılacaktır.

Madde — 5

Her iki memleketin borçlular tarafından yukarıki 3 ncü ve 4 ncü maddeler mucibince vaki tediye ibra hükmünü haiz olacaklardır.

Madde — 6

«Deutsche Verrechnungskasse» ile Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası işbu Anlaşma mucibince ıera ettikleri tahsilâta ait ihbarnameleri birbirlerine günü gününe göndereceklerdir.

Her tahsil ihbarnamesi Rayşmark üzerinden meblağı, karşısında Türk lirası miktarını ve keza lik hak sahiplerine tediye tahsil için muktazi kayıtları ihtiva edecektir.

Bir matlup Rayşmark veya Türk lirasından gayri bir para üzerinden tayin edilmiş bulunması halinde bu dövizin baliği dahi, mevzu bahis ihbarnameler üzerinde gösterilecektir.

Madde — 7

Rayşmarkların türk lirasına ve türk liralalarının Rayşmarka tahvil tarzı, Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası ile «Deutsche Verrechnungskasse» tarafından müştereken tesbit edilecektir.

Şurası mukarrerdir ki her iki müessese tarafından bu suretle tesbit edilen Rayşmark - Türk lirası rayici, işbu Anlaşmanın dokuzuncu maddesinde derpiş edilen günlük takas rayici olarak tatbik edilecektir.

Matlubat Rayşmark veya Türk lirasından gayri paralar ile muharrer bulunduğu takdirde tahvil muameleleri, Almanyada Berlin borsasının resmî rayiçlerine ve bu kayıtların fıkdanı halinde mevzubahs paranın Almanya dahilinde muteber takas rayiçlerine istinaden, ve Türkiyede İstanbul borsası rayiç kayıtlarına ve bu kayıtların fıkdanı halinde Türkiye Cümhuriyet Merkez bankasının resmî rayiçlerine istinaden icra edilecektir.

Madde — 8

Hak sahiplerine yapılacak tediyeler işbu Anlaşmanın üçüncü ve dördüncü maddelerinde mevzubahs «A» hesaplarının mevcutları nisbetinde ve para yatırıldıkça, zaman sırasile, her memlekette millî para üzerinden olmak üzere Türkiyede Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası ve Almanyada «Deutsche Verrechnungskasse» marifetile yapılacaktır.

Madde — 9

«Deutsche Verrechnungskasse» ile Türkiye Cümhuriyet merkez bankası iki «A» hesabı bakiyeleri arasında her gün bir takas muamelesi yapacaklardır. Bu takas muamelesinin teknik şekillerini her iki müessese müştereken tesbit edeceklerdir.

Madde — 10

Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası ve «Deutsche Verrechnungskasse» ticarî mübadelelerin tanzimine dair Anlaşmanın 6 ncı maddesine tevfiKAN «A» hesabına avans ve alelhesap tediyeler kabul edecekler ve bunlara ait ihbarnameleri işbu Anlaşmanın 6 ncı maddesine tevfiKAN birbirlerine göndereceklerdir.

Madde — 11

Her iki Âkidin salâhiyettar makamları, kendi memleketlerine mensup ithalâtçıların, tediyelerini işbu Anlaşma hükümlerine tebaan icra etmeleri hususuna nezaret edeceklerdir.

Madde — 12

İşbu Anlaşmanın iyi bir surette işlemlerini temin için muktazi teknik şekilleri tesbit etmek «Deutsche Verrechnungskasse» ile Türkiye Cümhuriyet Merkez bankasına ait olacaktır.

Madde — 13

I - Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası ile Deutsche Verrechnungskasse nezdinde bu âne kadar tutulagelmış olan «A» hesapları kapanacak ve mevcut bakiye âtideki şekilde istimal edilecektir.

a) 2 000 000 Türk liralık bir meblâğ eski «A» hesabından çıkarılarak Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası nezdindeki yeni «A» hesabına nakledilecektir.

b) 500 000 Türk lirası miktarında diğER bir meblâğ, 25 temmuz 1940 tarihli Anlaşma mucibince tediyeye edilecek olan ve yeni «A» hesabından tesviyesi lâzım gelen tali masrafların mahsubu için kezalik eski «A» hesabından yeni «A» hesabına naklolunacaktır.

c) Eski «A» hesabının bakiyesi, «Tasfiye Hususî Hesabı» adındaki yeni bir hesaba geçirilecektir. Eski mukavelelerin iptali maksadile icra edilecek tediyelerle 17 kânunuevvel 1940 tarihli Anlaşmaya ait emtia bedelleri bu hesaptan ödenecektir.

Keza eski «A» hesabına icra edilecek bütün tediyat bundan böyle yukarıda derpiş edilen

«Tasfiye Hususî Hesabı» na yapılacaktır.

II - Matlubu tükenmedikçe B hesabı, mevcudiyetini muhafaza edecek ve tasfiyesine kadar 25 temmuz 1938 tarihli itilâfnamenin ahkâmı dahilinde idare edilmekte devam eyliyecektir.

III - D hesapları 25 temmuz 1940 Hususî Anlaşmanın hükümleri mucibince idare edilmekte devam edecektir.

Madde — 14

Her iki memleketten birinin «A» hesabında mevcut olabilecek alacaklı bakiye, işbu Anlaşmanın inkızasında ve Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadelelerin tanzimine dair bu günkü tarih ile imzalanan Anlaşmaya I ve I A numaralarla mülhak listeler arasındaki mübadeleler müvazenesine hâlel gelmemek şartı ile, yukarıda mezkûr Anlaşmaya II numara ile mülhak listenin çerçevesine dahil Türk emtiası ihracatı veyahut bunların mukabilini teşkil eden Alman emtiası ihracatı ile istimal edilecektir.

Bu günkü tarihle imzalanan Türkiye ile Almanya arasında ticarî mübadelelerin tanzimine dair Anlaşmaya tebaan iki memleketten birine kredi ile ithal edilen eşyanın bedelleri, işbu Anlaşmanın üçüncü ve dördüncü maddelerinde derpiş edilen «A» hesaplarına tesviye edilmekte devam olacaktır.

Madde — 15

İşbu Anlaşma 31 mart 1943 tarihine kadar muteber olacaktır. Tediyelelerin tanzimine ait yeni bir tesviye tarzı esasları üzerinde mutabakat temini maksadile her iki Hükûmet işbu Anlaşmanın inkızası tarihinden lâakal üç ay mukaddem birbirleriyle temasa geleceklerdir.

İşbu Anlaşma bugünden itibaren muvakkaten tatbik edilmeğe başlanacak olup iki Hükûmet Anlaşmanın katî şekilde meriyete dahil olacağı tarihi mümkün olduğu kadar süratle Berlinde birbirlerine haber vereceklerdir.

Ankarada 9 teşrinievvel 1941 de, türkçe ve almanca, her iki dil için ikişer aslı nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Ş. Saracoğlu
N. Menemenciöglu
H. N. Keşmir

Franz von Papen
Carl Clodius

PROTOKOL

Bu günkü tarihli Anlaşmanın imzası münasebetile âtideki hususat kararlaştırılmıştır.:

1 Birinci teşrin 1941 tarihine kadar Türk gümrüklerine gelmiş olan sunî liflerle karışık dokunmuş alman menşeli mensucattan en çok yüzde otuz nisbetinde (otuz dahil) bu gibi sunî elyafı ihtiva edenlerin sunî ipek ile karışık telâkki edilmeyip aslı maddelerinin nevi ve vasıflarına göre Türk gümrük tarifesinde intibak edebilecekleri pozisyonlar üzerinden resim ödeyerek ithallerine müsaade edilecektir.

İşbu protokol yukarıda mezkûr Anlaşmanın lâyenfek bir cüzünü teşkil eder.

Ankarada, 9 birinciteşrin 1941 tarihinde, türkçe ve almanca, her bir dil için ikişer aslı nüsha olarak, tanzim edilmiştir.

N. Menemenci oğlu
H. N. Keşmir

Carl Clodius

Türk Murahhas Heyeti Reisi

Ankara, 9 birinciteşrin 1941

Bay Reis,

Türkiye Hükûmeti ile Almanya Hükûmeti arasında âtideki hususlarda mutabakat hâsıl olduğunu size bildirmekle şeref kesbederim :

25 temmuz 1940 ve 17 birincikânun 1940 tarihli Anlaşmalar, Türkiye ile Almanya arasında tediye muamelelerinin tanzimine müteallik bu günkü tarihle akdedilmiş bulunan Anlaşmanın 13 ncü maddesinde takarrür ettirilen tadilât nazarı itibara alınmak şartile, tamamen icralarına değin meriyette kalacaklardır. Şu kadar ki, 25 temmuz 1940 tarihli Anlaşmada derpiş edilen plafon çerçevesi dahilindeki ticarî muamelât için ancak 15 sonteşrin 1941 tarihine kadar sipariş verilebilecektir.

En derin saygılarımm kabulünü rica ederim Bay Reis.

N. Menemencioğlu

Carl Clodius

Orta Elçi

Alman Murahhas Heyeti Reisi

Ankara

Alman Murahhas Heyeti Reisi

Ankara, 9 birinciteşrin 1941

Bay Reis,

Almanya Hükûmeti ile Türkiye Hükûmeti arasında atideki hususlarda mutabakat hâsıl olduğunu size bildirmekle şeref kesbederim :

25 temmuz 1940 ve 17 birinci kânun 1940 tarihli Anlaşmalar, Almanya ile Türkiye arasında tediye muamelelerinin tanzimine müteallik bu günkü tarihle akdedilmiş bulunan Anlaşmanın 13 ncü maddesinde takarrür ettirilen tadilât nazarı itibare alınmak şartile, tamamen icralarına değin meriyette kalacaklardır. Şu kadar ki, 25 temmuz 1940 tarihli Anlaşmada derpiş edilen plafon çerçevesi dahilindeki ticarî muamelât için ancak 15 son teşrin 1941 tarihine kadar sipariş verilebilecektir.

En derin saygılarımm kabulünü rica ederim Bay Reis,

Clodius

Numan Menemencioğlu

Büyük Elçi

Hariye vekâleti umumî kâtibi

Türk Murahhas Heyeti Reisi

Ankara